

รายงานการวิจัย

เรื่อง รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา
ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

โดย

นางสาวปรัชญาวรรณ วนานันท์

นักวิชาการศึกษานโยบายการพิเศษ รักษาการในตำแหน่ง
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการศึกษา (นักวิชาการศึกษาเชี่ยวชาญ)

สำนักงานศึกษาธิการภาค 1
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

ภาคตะวันออก (EEC)

ผู้วิจัย นางสาวปรัชญวรรณ วนานันท์

ปีที่ทำวิจัย 2561 - 2562

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) และ 2) พัฒนารูปแบบ และแนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก (EEC) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์รูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ และศึกษาคุณภาพรูปแบบ และขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบ แหล่งข้อมูลการวิจัยได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการผลิตและพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ การประชุมสนทนากลุ่ม และ ประชุมระดมสมอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและการระดมสมอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์รูปแบบ พบว่า สภาพการดำเนินงานการสร้างความร่วมมือ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย พบว่า ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินการ ผลิตและพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษา มีหน่วยงานหลักหรือบุคลากรหลักทำหน้าที่ประสานการดำเนินงาน และรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) ด้านหลักการร่วมมือ ใช้หลักการประสานร่วมกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การดำเนินงานร่วมกัน 3) ด้านการสร้างกลไกความร่วมมือ พบว่า มีการทำบันทึกตกลงความร่วมมือ (MOU การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และ มีการรวมกลุ่ม ของบุคลากรในกลุ่มสาขาวิชาเดียวกัน 4) ด้านทรัพยากรสนับสนุนความร่วมมือ พบว่า ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรวิชาชีพ มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ สถาบันการศึกษา และองค์กรวิชาชีพช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ สถานประกอบการ สนับสนุนทรัพยากร และด้านงบประมาณ 5) ด้านกระบวนการดำเนินงานความร่วมมือ พบว่า มีการ จัดทำแผน และโครงการ มีกิจกรรมความร่วมมือทั้งในส่วนการบริหารโครงการ และบริหารจัดการ เรียนการสอน มีการจัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน หลากหลายช่องทาง ปัญหาของการดำเนินงานความร่วมมือในการผลิตและพัฒนา กำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า มีปัญหาได้แก่ ขาดความเชื่อมโยงในระดับนโยบาย

ระหว่างภาครัฐ กับภาคอุตสาหกรรม ขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรในการเปิดวิชาชีพใหม่ๆ มาตรการของรัฐในการจูงใจยังไม่ตรงกับความต้องการของภาคเอกชน ขาดการบูรณาการในการดำเนินงานของภาครัฐ ปัจจัยของการสร้างความร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ นโยบายขององค์กรและหลักการความร่วมมือ ความเข้มแข็งของภาคเครือข่ายการศึกษา เป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานนอกสถานศึกษา ผลประโยชน์ร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ลักษณะหรือรูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นมี 5 ลักษณะ คือ 1) การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับเอกชน ผู้ให้การสนับสนุน และผู้รับการสนับสนุน (Donor – Recipient) 2) การร่วมมือของหน่วยงานหรือองค์กรระดับต่ำกว่า หรือระดับล่างลงไป (Top – Down) 3) การร่วมมือกันของครู หรือ วิทยากรที่มีเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของโครงการ มีส่วนร่วมกันในเชิงอุดมการณ์ (Coalition) 4) การร่วมมือลักษณะผึกกำลังของสถานประกอบการเป็นครั้งคราวที่มองเห็นความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นงาน ไม่มุ่งหวังความยั่งยืน ขึ้นอยู่กับภาระงานที่ดำเนินการร่วมกัน (Reactive) และ 5) การร่วมมือกันในลักษณะกลุ่มรวมพลังของผู้รับผิดชอบโครงการ หรือ กลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านเดียวกัน ที่มาจากหลายภาคส่วน ดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จมากที่สุด (Collaboration) ซึ่งเห็นได้เด่นชัดมากในกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาอาชีวศึกษา

2. รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) คือรูปแบบบูรณาการ 5 มุมมอง ประกอบด้วย หลักการ แนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบของรูปแบบ ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ได้แก่ 1) หลักการ แนวคิดของรูปแบบ มีพื้นฐานจาก ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา และแนวคิดความร่วมมือ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 3) องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นโยบาย บุคลากร งบประมาณ กระบวนการ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) กิจกรรมการร่วมมือกันของผู้สนับสนุน มี 5 ลักษณะ ดังนี้ Donor – Recipient เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่รับบทบาทเป็นผู้ให้เงินสนับสนุน กับองค์กรที่รับบทบาทเป็นผู้รับเงินสนับสนุน Top – Down Model เป็นการสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่อยู่ในระดับต่ำกว่า หรือ อยู่ในระดับล่างลงไป Coalition เป็นการสร้างความร่วมมือกันของครู หรือ วิทยากร ในลักษณะร่วมมือแบบผึกกำลัง Reactive เป็นการสร้างความร่วมมือกันของสถานประกอบการแบบเป็นครั้งคราว และ Collaboration เป็นการสร้างความร่วมมือกันของนักศึกษา หรือ ผู้รับผิดชอบโครงการ หรือ กลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านเดียวกันแบบรวมพลัง 2) การบริหารโครงการ ประกอบด้วย การบริหารโดยคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ โดยมีภาคเอกชนเป็นผู้นำ และ 3) การบริหารการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การวางพื้นฐานความรู้ การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง การใช้เครื่องมือ ผลผลิตประกอบด้วย คุณลักษณะของนักศึกษาอาชีวศึกษา ความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ ผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในภาพรวม อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพรูปแบบทุกมาตรฐาน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากทั้งหมด

3. แนวทางการประยุกต์ใช้รูปแบบความร่วมมือการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มี 3 ด้านคือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พัฒนาครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการถ่ายทอดความรู้ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) ปรับบทบาทของครู เพิ่มโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตร บูรณาการการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร Thinking and Learning Skill และ เพิ่มชั่วโมงการฝึกงานเป็นร้อยละ 150 ของหลักสูตรปกติ สนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ฝึกงานจากอุปกรณ์ และสถานที่จริง การจัดหาที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ บริหารโครงการในรูปแบบคณะกรรมการโดยมีภาคเอกชนเป็นผู้นำ และการสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4 ด้านคือ Background Knowledge: พื้นฐานความรู้ Learning by Doing: เรียนรู้จากอุปกรณ์จริง ฝึกงานในโรงงาน Learning Tools: เครื่องมือในการเรียนรู้ ได้แก่ Micro Word, LEGO-logo, Portfolio, Mind Mapping, Dialogue, Mindfulness 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ พัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาอาชีวศึกษา ตามมาตรฐานฝีมือแรงงาน สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ การรับประกันตำแหน่งงาน ความก้าวหน้าด้านอาชีพของนักศึกษาอาชีวศึกษา การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน และสร้างความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง